

Handläggare
Sara Alvfeldt
Telefon: 08- 508 09 526

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd
2018-08-23

Snabbare lagföring

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Susanna Halldin
tf. stadsdelsdirektör

Helena Andersson
tf. avdelningschef

Sammanfattning

Chefen för Justitiedepartementet beslutade den 17 januari 2017 om ett uppdrag att utreda och föreslå åtgärder som med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet leder till en snabbare lagföring av brott med särskilt fokus på unga som begår brott och personer som återkommande begår nya brott.

För mindre allvarliga och lättutredda brott som olovlig körning, rattfylleri, ringa narkotikabrott och ringa stöld är tiden från brott till en dom i tingsrätten i dagsläget 22–23 veckor. Här föreslås en ny häktningsbestämmelse, som gör det möjligt att hålla återfallsbrottslingar i förvar i väntan på rättegång. Enligt den nya regeln ska det vara möjligt att den misstänkte häktas om det finns risk för fortsatt brottslig verksamhet och straffet kan antas bli fängelse.

Vidare föreslås fortsatta reformer av förundersökning och brottsutredande åtgärder inom polisen.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen i departementspromemorian. När det gäller unga lagöverträdare är det viktigt att konsekvenserna av brottet sker i nära anslutning till det så att det inte förlorar sin verkningkraft.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från bland annat Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av departementspromemorian *Snabbare lagföring* (Ds 2018:9). Nämndens yttrande ska vara kommunstyrelsen tillhanda den 24 augusti 2018.

Ärendet

Chefen för Justitiedepartementet beslutade den 17 januari 2017 om ett uppdrag att utreda och föreslå åtgärder som med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet leder till en snabbare lagföring av brott med särskilt fokus på unga som begår brott och personer som återkommande begår nya brott. I uppdraget har också ingått att identifiera åtgärder för en snabbare lagföring som kan genomföras omedelbart. Dessa åtgärder och förslag till genomförande har presenterats i en delredovisning i augusti 2017 *En snabbare lagföring – försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål* (Ds 2017:36),

I delredovisningen föreslogs att ett snabbförfarande skulle införas på försök i norra Stockholm. Försöksverksamheten inleddes i januari 2018 och ska pågå i två år. Snabbförfarandet som löpande utökas genom två steg möjliggör lagföring på kort tid, inom två till sex veckor från polisens ingripande av vanliga mängdbrott. Detta bygger på förändrade arbetsmetoder, tidigare insatser från polis, åklagare och domstol, ökad samverkan i rättskedjan, och ett anpassat regelverk på området. Den ingripande polispersonalen kommer beträffande de enklare mängdbrotten i högre utsträckning utreda och slutföra utredningen direkt på brottsplatsen eller en kort tid därefter.

Snabbare delgivning av stämning, kallelse och andra handlingar ska åstadkommas med ett nytt delgivningssätt, *tillgänglighetsdelgivning* vilket innebär att den misstänkte redan på brottsplatsen underrättas om när stämning och andra handlingar i målet kommer att finnas tillgängliga för denne att ta del av. Delgivningssättet skapar också möjligheter att redan vid polisingripandet planera en tidpunkt för huvudförhandling i domstol.

I departementspromemorian *Snabbare lagföring* föreslås att försöksprojektet utvidgas geografiskt i januari 2019 till att omfatta hela norra Stockholm. Det föreslås också att försöksprojektet för vuxna lagöverträdare efter utgången av 2019 förlängs i ytterligare två år (2020-2021).

Snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare

I departementspromemorian föreslås vidare en försöksverksamhet med snabbförfarande för unga lagöverträdare. För att uppnå en snabbare lagföring behöver Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialtjänsten i högre utsträckning än vad som sker idag samverka i brottsutredningens början. Socialtjänsten behöver involveras tidigt i processen, bland annat för att skapa utrymme att snabbt färdigställa ett yttrande om den unges personliga förhållanden vilket är nödvändigt för att den unge ska få rätt påföljd för brottet. Socialtjänsten behöver också komma in tidigt efter ett brott för att kunna sätta in skydds- och stödåtgärder för den unge.

Det föreslås att en försöksverksamhet med ett snabbförfarande för unga lagöverträdare införs i syfte att åstadkomma en snabbare lagföring för personer under 18 år. Snabbförfarandet bygger på

- en ökad samverkan mellan polisen och socialtjänsten i inledningsskedet av brottsutredningen.
- en metod för polisen att genomföra omedelbara utredningsåtgärder i samband med ett ingripande och under aktiv ledning av en förundersökningsledare, och
- ett tidigt första förhör efter ingripande.

Snabbförfarandet för unga lagöverträdare bör avgränsas till brottslighet som utreds inom ramen för en polisledd förundersökning och som inletts genom ett ingripande från polisen. Det första förhöret med den unge bör hållas inom en vecka från brottet. Vid förhöret ska, i den mån det är aktuellt, offentlig försvarare, vårdnadshavare och socialtjänsten närvara. Misstanke om brott ska, om det är möjligt, delges senast vid detta tillfälle. Målet är att den unge ska lagföras inom tio veckor från brottet. Försöksverksamheten ska genomföras inom ramen för den pågående försöksverksamheten i Norra Stockholm och påbörjas i januari 2019 och pågå under två år. En successiv upptrappning geografiskt ska ske i inledningsskedet av försöksverksamheten.

Försöksverksamheten ska genomföras genom att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten får i uppdrag att träffa samverkansavtal/samverkansöverenskommelser med respektive socialnämnd eller stadsdelsnämnd. Försöksverksamheten ska följas och utvärderas av Brottsförebyggande rådet.

Häktning och snabbare lagföring för frihetsberövade vid mindre allvarlig brottslighet

För mindre allvarliga och lättutredda brott som olovlig körning, rattfylleri, ringa narkotikabrott och ringa stöld är tiden från brott till

en dom i tingsrätten i dagsläget 22–23 veckor. Här föreslås en ny häktningsbestämmelse, som gör det möjligt att hålla återfallsbrottslingar i förvar i väntan på rättegång. Enligt den nya regeln ska det vara möjligt att den misstänkte häktas om det finns risk för fortsatt brottslig verksamhet och straffet kan antas bli fängelse. När den misstänkte häktas för mindre allvarlig brottslighet föreslås ett förstärkt och tydligare skyndsamhetskrav. Tiden för åtalsväckande ska i dessa fall inte få bestämmas till längre tid än en vecka. När åtal väcks ska huvudförhandling påbörjas snarast och senast inom en vecka, istället för inom två veckor som generellt gäller för häktade.

Förenklade bestämmelser om slutunderrättelse vid enklare förundersökningar

Det föreslås att åtal i vissa fall ska få beslutas utan att den misstänkte och försvararen dessförinnan fått möjlighet att ta del av förundersökningsmaterialet eller fått möjlighet att begära komplettering av förundersökningen (slutunderrättelse). Detta ska vara möjligt i fall där förundersökningen leds av Polismyndigheten och det för brottet inte är föreskrivet strängare straff än fängelse sex månader.

Det föreslås också att slutunderrättelse ska kunna underlåtas om strängare straff är föreskrivet för brottet än fängelse sex månader om den misstänkte avstått från sin rätt till slutunderrättelse eller har avvikit eller håller sig undan. I övriga fall bör kravet på slutunderrättelse kvarstå.

Reformbehov

Under utredningens gång har ett antal frågor med koppling till uppdraget identifierats där det kan finnas behov av ytterligare reformer. Det finns till exempel behov av att ta ett större grepp om delgivningsfrågorna inom brottmålsprocessen. Det nuvarande systemet med strafföreläggande bör ses över i syfte att uppnå ett mer effektivt och ändamålsenligt system. Utformningen av det nuvarande påföljdssystemet med dagsböter och penningböter behöver också bli föremål en översyn; detta för att skapa ett rättvisare och mer lätthanterligt system.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av äldre- och socialtjänstavdelningen.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ställer sig bakom förslagen i departementspromemorian. Det är centralt att de vanliga mängdbrotten ska lagföras inom två respektive sex veckor från polisens gripande.

Både ur ett samhällsekonomiskt perspektiv men även utifrån den enskildes perspektiv så att hen slipper en utdragen lagföringsprocess.

När det gäller unga lagöverträdare är det viktigt att konsekvenserna av brottet sker i nära anslutning till det så att det inte förlorar sin verkningskraft. Därför är det positivt att det första förhöret med den unge föreslås hållas inom en vecka från brottet.

Den föreslagna försöksverksamheten bygger på tidiga insatser från socialtjänsten och Polismyndigheten och på en ökad samverkan. Förvaltningen anser att socialtjänsten i alla fall inledningsvis kan komma att belastas i högre utsträckning av arbetet med ungdomsärenden än vad som sker idag. Bland annat måste det finnas utrymme för personal att kunna delta vid möten med relativt kort varsel. Det praktiska arbetet vittnar om svårigheter att uppfylla detta förslag/krav? Förvaltningen anser att det är viktigt att verksamheten är dimensionerad utifrån de behov som föreligger och välkomnar en översyn av om befintliga resurser möter förslagen i departementspromemorian.

Förvaltningen vill lyfta möjligheten att förlägga detta arbete centralt. I nuläget har socialförvaltningen socialsekreterare som arbetar hos polisen. Ett förslag är att se över deras arbetsuppgifter för att eventuellt möjliggöra att de deltar vid samtliga möten som hålls tillsammans med polisen vid ett tidigt skede. Detta skulle ge en mer enhetlig hantering av den inledande ungdomsprocessen.

Bilaga

Snabbare lagföring- remiss från kommunstyrelsen, dnr 2018/827.